

-Dossier 4.4: Afname van geweld in de wereld. Een historisch debat

(hoofdstuk 4, MvdH)

Geweld is een actueel thema en in de media doemt een beeld op van toenemend zinloos geweld tegen individuen. De vraag is of dit beeld klopt, zeker als er wordt gekeken naar het lange termijn perspectief van geweld. Op basis van lange reeksen rechterlijke bronnen wisten historici en criminologen de frequentie van moord en doodslagen in Europa en de Verenigde Staten op langere termijn te berekenen. Zij kwamen tot de conclusie dat er geen sprake was van een toename, maar van een consequente daling van geweld vanaf de Late Middeleeuwen. Die daling startte waarschijnlijk in de Late Middeleeuwen maar loopt in de 21ste eeuw nog steeds door.

In Europa vonden in de achttiende eeuw nog 3.2 doodslagen per 100,000 inwoners plaats, terwijl dat cijfer in de 20^e en 21^e eeuw naar 1.4 was gezakt. Het gaat hier om gemiddelden, want er zijn grote verschillen tussen regio's binnen Europa en tussen regio's in de wereld. In de steden van de Verenigde Staten schommelt het moordcijfer tussen 2.5 en 3.5 en in verschillende Latijns-Amerikaanse gebieden, zoals Venezuela en Honduras, is er een ratio van boven de 50 personen. Daarnaast blijkt het moord en doodslagcijfer in het zuiden van Europa al vanaf de middeleeuwen flink hoger te liggen dan in het noorden: in Corsica waren rond 1700 ongeveer 45 personen per 100,000 inwoners slachtoffer van moord.

Ondanks fluctuaties en regionale verschillen zijn wetenschappers het erover eens dat in Europa en de V.S. geweld is afgenomen maar over de verklaring daarvoor zijn historici en criminologen minder eenduidig. Een aantal verklaringen komt aan bod in de tekst van het handboek.

Het belang van mannelijke eer en reputatie tijdens de vroegmoderne periode wordt als reden genoemd voor de frequentie van geweld onder alle lagen van de bevolking. Aantasting van de eer was de oorzaak van de meeste duels, familie vetes en kroegruzies. Sommige sociologen zien de oorzaak voor afname van geweld in Durkheim's theorie over afname van collectieve verbanden en toename van individualisering. Met de afname van groepseer, werd het minder noodzakelijk om geweld de eer van de groep te redden. Historici leggen meestal de nadruk op disciplinerende verklaring, maar er is geen overeenstemming of deze van bovenaf door autoriteiten of van onderop door mensen zelf werd opgelegd. Sommige criminaliteitshistorici geven de voorkeur aan het civilisatieproces van Elias als belangrijkste verklaringsmodel. Zelfcontrole op gedrag zou hebben

geleid tot een grotere afkeer van geweld. Volgens historicus Spierenburg zet dat proces zich nog steeds voort. De huidige krantenberichten over zinloos geweld en agressie tegen politie en hulpverleners komen volgens hem dan ook niet voort uit een werkelijke toename van geweld, maar uit grotere gevoeligheid voor geweld. Andere wetenschappers betogen dat de civilisatie theorie geen verklaring biedt voor fluctuaties door de tijd heen en verschillen tussen regio's in de wereld. Er is dus een algemene consensus over de lange termijn trend in geweld, maar nog niet over de verklaring daarvoor en de oorzaak voor regionale verschillen.